

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 29.

V Ljubljani, 20. malega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Poziv. — Učitelj in politika. — Naš denarni zavod. — Čuvajmo svoje pravice. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

POZIV.

Izvršuje sklep glavne skupščine „Zaveze jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev“ v Šostanju, sklicuje podpisani pripravljalni odbor za osnóvanje jugoslovanske učiteljske zveze ustanovni shod te zveze v Belgrad povodom kongresa vsega srbskega učiteljstva meseca avgusta.

Podpisani odbor vabi vse zveze učiteljskih društev bratskih jugoslovanskih narodov — hrvaškega, srbskega in bolgarskega — da blagovolé izvoliti nekaj delegatov, ki se udeleže tega zborovanja, t. j. ustanovnega shoda. Imena dotičnih delegatov naj se javijo pripravljalnemu odboru jugoslovanske učiteljske zveze, v roke tov. L. Jelence v Ljubljani, Rimska cesta h. št. 7, vsaj do 31. julija 1906.

Kraj, dan kakor tudi dnevni red javimo pravočasno.

Pripravljalni odbor za snóvanje „Jugoslovanske učiteljske zveze“

v Ljubljani, dne 15. julija 1906.

E. Gangl s. r.

L. Jelenc s. r.

Iv. Šega s. r.

Učitelj in politika.

Delo je vir in namen življenju. Ono je tudi razvedrilo, posebno če je menjajoče. To zlasti za učitelja, ki si ne more lahko privoščiti drugega razvedrila.

Delo v šoli ne zadostuje. Učitelj ne more ostati brezčuten in brezdelen, ko vidi zunaj toliko gorja, zatiranja, terorizma, telesnega in duševnega uboštva, ko vidi, kako živi ljudstvo človeku neprimerno in nedostojno, brez poezije, da ne zajema iz bogatega zaklada znanosti in umetnosti. Njegov idealizem ga sili, da poučuje, pomaga, tolaži, vodi. Mnogo stvari lahko napolnuje človeško dušo, mu olepša in olajša življenje. Predvsem: umetnost, narodno gospodarstvo, dobrotelost, politika.

Učitelj se lahko peča z vsako izmed teh reči, in sicer z ono, za katero ima več prilike, zmožnosti in veselja.

Kot umetnost si mislim predvsem njeno populariziranje, ne pa toliko stvarjenja, ker tega je malokdo zmožen v toliki meri, da bi mogel biti dobrotnik človeštva. Kdor pa uganja brez pravih zmožnosti diletantizem, le trati svoje moči, muči občinstvo in posebno svoje tovariše, ki so moralno prisiljeni, kupovati in priporočati njegove proizvode.

Narodnemu gospodarstvu posveča učiteljstvo vse premalo pozornosti. Koliko je dela pri kmetijskih društvih in zadrugah, pri posojilnicah in mlekarah! Posebno priporočamo tovarišem, naj sodelujejo pri mlekarah in posojilnicah in naj jih ustanavljajo, kjer so razmere za to. Tudi zadržno gibanje ima velik vzgojevalen pomen. Ne bodimo tesnosrčni in priznajmo to, pa tudi, da je učiteljstvo nekoliko zašlo, ko se je dalo nahujskati zoper zadržno organizacijo. Tudi to moramo priznati, da se je nekega našega tovariša brez potrebe pregnalo v nasprotni tabor, ker so ga napadali zaradi zadržnega delovanja. Seveda tudi on ni imel toliko treznosti, da bi bil ločil narodnogospodarsko delo od političnega in se je vrgel popolnoma v naročje klerikalcem, nam v škodo, sebi v sramoto.

Dobrotelost pač učitelj težko izkazuje, najbolje še pri tem je, da skrbi za sirote in sodeluje pri sirotinskih svetih, ki jih baje ustanove.

Izmed vseh teh omenjenih stvari pa sega najglobokeje v ljudstvo politika, ker je najbolj razširjena in najlažje dostopna. Vsakdo politizuje, zato mora imeti tudi učitelj jasne pojme o politiki.

Tovariši Žirovnik, Strmšek in Kabaj so obravnavali prav hvalevredno učiteljevo delovanje zunaj šole, posebno Žirovnikov

referat je kakor izklesan in se bere kakor program. Naj ga vsak tovariš še enkrat prebere in si ga živo vtisne v spomin.*) Tovariš Kabaj je z nami deloma istih nazorov, kar je razvidno iz današnjih izvajanj. Prva dva tovariša sta politiko le malo omenila. Potrebno pa je, da tudi o tem izpregovorimo resno, odločno besedo.

Govoriti hočemo najprej o naših političnih strankah in potem, kako naj učitelj politično deluje. Da naj deluje, je gotovo, ker se temu ne more in ne sme ogniti, ker je to dolžan kot naravni učitelj in voditelj ljudstva. Torej: učitelj naj politično deluje! Ali za katero stranko naj deluje? Ali naj dela sploh za katero naših obstoječih strank?

Vsak ima svoje mišljenje in svoje simpatije. Kdor ima svoje utrjeno prepričanje, izkušeno v bojih, ga ta članek ne bo pregovoril. Takim tudi ni namenjen, ampak v prvi vrsti onim, ki se ne vedo nikamor obrniti, ki niso zadovoljni z nobeno naših strank, ki imajo zmožnost in veselje do političnega dela, a nimajo simpatije do nobene stranke in obupavajo nad našo prihodnostjo.

Oglejmo si torej naše stranke!

S klerikalizmom imamo čiste račune. On je odnekaj nasprotnik svobode in napredka. Pojavil se je pri vseh narodih, verah in v vseh časih in vedno prinašal pogubo in sužnost. Naš klerikalizem še ne pokaže vseh rogov, ker še ni dosegel zmage, ampak je še v opoziciji. A oponirati je lahko delo, ker je treba le kritizirati, a ne delati; podirati, a ne zidati. Zato se zdi marsikomu klerikalna stranka še precej simpatična in narodna. Ali kaj bi bilo, ko bi klerikalizem zmagal, nas uči zgodovina srednjega veka, pa tudi sedanjega pri vseh narodih in verah, kjer vlada klerikalizem. Sedaj opazujejo tisoči oči delovanje klerikalcev, a vendar mora še na stotine časopisov pisati o njih škandalih in terorizmu. Kaj bi bilo potem, ko bi ne bilo nobene kontrole več, ko bi klerikalizem uničil vse nasprotnike, onemogočil vsako opozicijo! Smo proti terorizmu vsakega stanu in bi se mu morali ustaviti, pa naj pride od duhovske, advokatske ali aristokratske strani. Najhujša pa je vlada duhovstva, ker se je skoro ni mogoče otresti, zakaj ona omreži vse javno in zasebno življenje.

Da je klerikalizem nasproten šoli, učiteljstvu in prosveti, je dognano in dokazano s tisoči in tisoči zgledov. Da je nasproten novodobni šoli, vidimo vsak dan in beremo v klerikalnih časopisih in pastirskih listih klerikalnih prvakov. Njim roji še vedno po glavi konkordatna doba, ko je bil učitelj le nekak korepetitor za krščanski nauk in ves pouk le v pomoč temu nauku. Naša šola ima drug namen, in zato jo je klerikalizem vedno preganjal in jo bo.

Tudi učiteljskemu stanu klerikalci niso naklonjeni, in o tem imajo tovariši svoje izkušnje. Ideal klerikalcev je — učitelj-redovnik, redovnica, kot je že v več deželah, kjer je klerikalizem na krmilu. A tudi, če bi posvetno učiteljstvo ostalo, bi bili vendar učitelji le sužnji, ko bi zavlada klerikalizem, ker bi bili potem popolnoma pod vplivom duhovščine. In kaj se pravi to, vedo oni, ki to okušajo. Nek podobar mi je dejal: „Največji siromak, največji suženj je oni, ki živi od cerkve!“ Kaj nam pomaga tudi sijajna plača, če pa ni dušne svobode? Rajši svoboden cigan kot pitan suženj!

In prosveta? Tu izkušajo klerikalci posebno varati javnost. Napravljajo predavanja, izdajajo „učene“ spise, trosijo časnike, snujejo izobraževalna društva. Ali kakšna je ta omika, ki jo pridigujejo, kakšna kultura, ki jo razširjajo? Vsa omika je eno-

stranska, slabša kot nobena, ker rodi nadutost, daje napačne pojme za prave, laž za resnico. Le oglejmo si gonjo zoper razdružitev zakona! Kako se je takrat lagalo, kako begalo ljudi, a vendar je civilni zakon živa potreba v gotovih slučajih. Ponosno sme biti učiteljstvo, da se je ono najmanj podpisavalo zoper omenjeno razdružitev.

Kdor hoče natančno spoznati klerikalno omiko, mu prav gorko priporočamo branje „Domoljuba“, potem bo gotovo izgubil zadnje simpatije do klerikalcev. Zadnji čas smo dobili zopet nov dokaz, kako klerikalizem nasprotuje prosveti. Tovariš Žirovnik in njegov sin sta prirejela pozimi v šoli vsakovrstna nepolitična predavanja, zlasti o aktualnih vprašanjih. A kako ju je „Slovenec“ napadel, kako ščuval deželni šolski svet! In škof, ta prvi predstavitelj in pokrovitelj klerikalizma na Kranjskem, ki je že prej svaril svoje ovčice v pastirskih listih pred predavanji „Akademije“ in „Prosvete“, je hitro izdal nov pastirski list špeciialno za Žirovnikov slučaj in rotil vernike, naj ne hodijo poslušati takih predavanj. Ta list so čitali 17. junija 1906. po vseh kranjskih cerkvah, in to nam je jasen dokaz, kako stališče zavzema klerikalizem napram prosveti. Učitelj torej ne more in ne sme delovati za klerikalce, ne more biti ud te stranke, če tudi bi ga — kot je Jakliča — postavila na odlično mesto!

S klerikalno stranko ni nič. To ne velja samo za Kranjsko, ampak tudi za Štajersko, Primorsko in Koroško. Povsod so klerikalci sovražniki šole, učiteljstva, svobode in prosvete. Na Primorskem so to tovariši že davno uvideli, medtem ko so na Štajerskem z ozirom na „slogo“ delali dolgo časa proti svojemu boljšemu prepričanju, a sedaj so se jim tudi tam jele odpirati oči. In na Koroškem je pa ravno klerikalizem slovenskih voditeljev kriv strašnega propadanja slovenstva. Koroški učitelji ne morejo biti vneti za stranko, ki ustanavlja šole s samostansko vzgojo, ki vedno ruje proti šoli in učiteljstvu in je zoper vsako svobodo. Ne smemo torej napačno soditi koroških učiteljev, ki so po ogromni večini Nemci, sodeč jih po pisavi „Mira“ in drugih klerikalnih listov. Oni so delavni in imajo velik ugled in upliv, prav kakor pri nas duhovniki. Tudi oni redki Slovenci, ki so med njimi, niso vsi klerikalci, in tovariš P. iz Velikovca mi je rekel, da njega nemški tovariši čistó nič ne bojkotujejo in ne sovražijo, četudi je Slovenec, ker je svobodomiseln. Toliko mimogrede tovarišem, ki še niso prišli v dotiko s koroškimi učitelji. Pisec je imel že večkrat priliko z njimi občevati, in so radi govorili z njim slovensko, če so znali, in vedno so upoštevali njegovo prepričanje.

Oglejmo si sedaj našo liberalno stranko! Liberalizem je imel lepo preteklost. Priboril je ljudstvu ustavo. Sedanjosti pa nima in tudi ne prihodnosti. Svojo nalogo je izpolnil. Tu mislim liberalizem, kakršen je, in posebno, kakršen je pri nas. Ne smemo šteti med liberalce vsakega, ki je nasprotnik klerikalizmu. Tak program je preozek in brezvpliven, in klerikalizma se z njim ne premaga, če ni postal ta že tako nasilen, da tudi mirne in nebrigajoče se ljudi sili na odpor. Stranka, ki se hoče bojevati s klerikalizmom, mora imeti tudi pozitiven program, ker le s tem, da se da ljudstvu novih idej in stremljenj, ki napolnijo njegovo dušo, se ga odtuji klerikalizmu.

Naš liberalizem je docela trhel. Nenaravna koalicija z Nemci, ki mu je na Kranjskem dala oblast, mu je mnogo škodovala, ker ga je omehkužila in dajala nasprotnikom dobro orožje. Zadnje deželnozborsko zasedanje je bilo pojav, ki je oveselil srca onih, ki simpatizirajo z liberalci. Mislili so, da je prišlo novo življenje, da bodo sedaj liberalci kot delavna opozicija — kar jim gre po razmerju somišljenikov — dosledno in

*) O tem vprašanju imamo pripravljen članek tovariša Widra, ki ga priobčimo prihodnjič. Uredništvo.

veselo si pridobivali na terenu. A po obstrukciji in par shodih je vse zastalo, zopet je prišlo mrtvilo, agonija.

In v čem je obstajalo in obstoja liberalno gibanje pri nas? Imamo nekaj zabavnih društev z liberalno barvo, nekaj spečih političnih in imamo šolsko družbo, ki jo vzdržujejo in podpirajo liberalci, ki pa deluje v klerikalnem smislu. Njih poslanci ne hodijo med narod, literatura, ki jo proizvajajo, je ljudstvu povečini neumljiva in neprimerna. Ves boj vodi edini „Slov. Narod“. Pa tudi ta list je slabo urejevan, dasitudi neprimerno boljše od drugih, ki le životarijo. Naj omenim le eno stvar, namreč zopet gonjo zoper razdružitev zakona. Kako mnogo bralcev „Slov. Naroda“ ni vedelo nič, da pride ta gonja in zakaj gre pri tem, dokler niso slišali tega s prižnice. Zato niso bili poučeni in niso mogli poučiti drugih, če niso brali o tem v nemških listih. Dolžnost lista bi bila vendar, da to vprašanje natančno razsvetli. Koliko bi bilo potem manj podpisov! Tako pa se je mnogo odličnih naprednjakov podpisalo, ker niso vedeli, za kaj gre.

Liberalna stranka ima precej mož, ki so simpatični, ki delajo, n. pr. župan Hribar. Tudi dr. Tavčar je delal, in njegovo delo ni bilo malo, saj je pri zadnjih državnozborskih in deželnozborskih volitvah slonelo vse delo na njegovih ramah in sloni še sedaj „Slov. Narod“. Ali njegovo delo ni bilo plodonosno, ker ni imel idej in si ni znal pridobiti sodelavcev. Sedaj je pa postal komoden in bogat. Svetovalo se mu je, naj odstopi od vodilnih mest in gre v pokoj. Da odstopi, bi bilo prav, ker je njegovo ime tako pronosirano in od klerikalcev zlorabljeno, da se ljudstvo boji in ogiblje kot hudič križa vsake reči, pri kateri je on zraven. A v pokoj naj bi ne šel, ampak se pomaknil v nižje vrste ali pa se posvetil n. pr. izdajanju poljudnih spisov o pravoznanstvu in podpiranju umetnosti, kar bi mu bilo lahko, ker ima denar. To so misli političnega samotarca, ki so mu nekateri liberalci simpatični in mu tudi prija njih antiklerikalni program.

Ker so slovenske dežele agrarne, ni misliti, da bi si jih osvojil liberalizem, posebno sedanji ne. Zato kaže tudi vedno bolj srce za meščanstvo, kar je čisto prav, ker se bo v mestih še najdalje ohranil in je tudi najlažje delovati na podlagi razrednega boja.

Nam, ki živimo v veliki večini na kmetih, ne kaže naravnost propagirati liberalizma, kar bi bilo Sisifovo delo, ker ne proderemo, ampak le sebi škodujemo. Kjer so pa tla zanj, naj se ga podpira proti klerikalizmu.

Ostane nam še socijalistična stranka. To je velesimpatična stranka, ki ima natančno izdelan in izvajan program, dasitudi stoji zdaj še v štadiju razrednega boja in ne more obsegati vseh stanov. Vendar v slovenskih deželah zanj ni pravih tal. Zato pri nas za enkrat še nima prihodnosti. Kdor je pa v kraju, kjer so razmere zanj ugodne, ga lahko podpira, posebno če je že organizacija tu. Socijalisti jako cenijo znanost in šolo. Nobena stranka tako resno ne neguje in ne razširja znanosti in umetnosti kot oni. A ne enostransko kot klerikalci, ki podavajo ljudem le to, kar se strinja z njih strankarskim in dogmatičnim stališčem, ampak socijalisti negujejo pravo objektivno znanost in resno, solidno umetnost. Oni imajo vse polno pevskih, izobraževalnih, abstinenčnih društev, prirejajo poučne izlete in predavanja, na katerih govore priznani učenjaki. In ravno društvo „Svobodna šola“, ki si je postavilo smoter, braniti šolo pred klerikalnim nasilstvom, ima največ članov in najboljšo brambo v organizovanem delavstvu.

Pogosto se očita socijalni demokraciji judovsko vodstvo. A na tem ni nič. Tam pošlje na strankarska zborovanja vsaka

organizacija svoje zastopnike, ki si potem izvolijo strankarsko vodstvo. In če je nekaj židov izvoljenih v vodstvo, je to le znamenje, da so bili ti posebno delavni in zaslužni za organizacijo. Sicer se pa dr. Adlerju in Ellenbognu ne more odrekati velike nadarjenosti in agilnosti.

A, kakor omenjeno, pri nas še ni tal za socijalno demokracijo, ker ni pravega proletarijata, ki je najbolj dostopen tem idejam. Tako vidimo, da pri nas ni pravzaprav nobene politične stranke, za katero bi mogel človek z nagnjenjem in uspehom delovati. Pa zato ne obupati in se odpovedati političnemu delovanju! Klerikalizem je došel na vrhunec svoje moči, in vse pisanje „Slov. Naroda“, da se vedno bolj širi liberalna misel, ne more zakriti tega dejstva. Velika je moč klerikalizma, a nepremagljiva ni. En rod živi le malo časa, in v 20 ali 30 letih pridnega političnega dela se lahko prerodi najbolj klerikalna dežela.

Zadnje čase se je pojavilo pri nas mnogo mladih, pa tudi starejših mož, ki mnogo obetajo. Z visokih šol ne prihajajo več samo ljudje, ki se hitro otresejo vseh idealov in katerih vsa dušna hrana obstoji v čitanju dnevnih novic in delo izven urada v tem, da pri „Stamtischu“ pripovedujejo, kako so ga sinoči vlekli, ampak prav mnogo takih, ki imajo srce za narod in roke za delo.

A kaj naj delamo? Nove stranke nam ne kaže ustanavljati. Porodila se bo sama, če ne neodvisna kmetiška, pa realistična ali obe

Dotokrat pa se ogibljimo agitacije za obstoječe stranke, kjer niso dane razmere za to. A kjer so, le delujmo bodisi za liberalce bodisi za socijaliste, ker je naš najhujši sovražnik klerikalizem. Tega pobijajmo povsod.

Drugod pa pripravljajmo teren. Pobijajmo predsodke in terorizem, učimo ljudstvo samostojno misliti in ga izobražujmo, preganjajmo klerikalne časnike in delajmo, da se bodo brali tudi nasprotni. Tega se klerikalci še najbolj boje, ker dobro vedo, kako malo je v njih listih resnice.

Ne spuščajmo se preveč v agitacijo, ker si s tem jemljemo možnost za sedanje in še bolj za prihodnje delo. Ne napravljajmo si prehudih, zlasti osebnih nasprotnikov. Glejmo, da napravimo ljudstvo prosvetljeno. Z grmečimi govori, z veliko politiko se dosežejo hipni uspehi, ki pa niso trajni. Trajna in stanovitna je le izobrazba.

Delajmo v malem. Tovariš Žirovnik priporoča zbiranje mladine in predavanja. To je prav dobro. Učitelj naj ostane v dotiki z mladino, ki izstopi iz šole. Posoja naj ji knjige, po razmerah pozneje tudi časnike, a najboljši je ustni pouk. Pozneje naj ji ustanovi društvo, bralno ali pevsko, ali pazi naj, da tega ne stori prehitro, da ga ne dobe nasprotniki v svoje roke.

Izkuša naj priti v društva; inteligentna oseba lahko za seboj potegne celo društvo. Pa ne sme biti tak, da bi iskal le oblasti in časti, ampak naj pridno dela, ker le, kdor dela, ima tudi vpliv.

Marsikje pa tudi društvo ni mogoče ustanoviti in ohraniti. Tam naj si učitelj izbere še manjši krog, ki ga naj poučuje, namreč one, s katerimi občuje. Tako naj bo za sedaj naše politično delo. Mora se pa kmalu poroditi stranka, za katero se bomo lahko ogrevali in z uspehom zanjo delovali. Zanj hranimo moči, a sedaj ji pripravljajmo teren, usposablajmo ljudske duše, da bodo pripravljene, sprejeti njene ideje.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca rženega cveta 1906 **K 151.440.07.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Čuvajmo svoje pravice!

Čas službovanja ljudskega učitelja na državnih ljudskih šolah se ne šteje kot pretrgana služba.

Dopis z Goriškega.

Dne 6. t. m. je upravno sodišče na Dunaju razsodilo, da se ljudskemu učitelju, ki je služil najprej na javnih ljudskih šolah, prestopil potem na državno ljudsko šolo ali c. kr. deško vadnico in se potem vrnil v katero službo na javni ljudski šoli, čas službovanja na državni ljudski šoli ali na vadnici, četudi je služil tam kot suplent in si ni prej pridržal mesta na javni ljudski šoli, ne šteje kot pretrgana služba ter se ima šteti čas službovanja pred odhodom z ljudske na državno šolo pri odmerjenju petletnice kakor drugemu učiteljstvu, ki je ostalo ves čas v isti službeni kategoriji.

Tovariš Franc Bajt, sedanji nadučitelj v Ajdovščini, je nastopil l. 1880. službo začasnega podučitelja v Solkanu pri Gorici. Od tam je odšel brez odpovedi in pridržanja službe v okraju na c. kr. deško vadnico v Gorici, kjer je ostal kot suplent dve leti in se potem zopet vrnil, dobivši definitivno službo, v goriško okolico. C. kr. okr. šol. svet za goriško okolico mu je izplačal v smislu § 5. zakona z dne 6. okt. 1900, kakor ga je tolmačilo upravno sodišče zaradi pritožbe tovariša Al Urbančič, nadučitelja v Mirnu, proti razsodbi c. kr. naučnega ministrstva v tej zadevi, naknadno doplačilo k četrti petletnici. C. kr. deželni šolski svet je razveljavil tozadevni sklep c. kr. okr. šol. sveta in odločil, da mora tovariš Bajt prejeto doplačilo v znesku 104 K vrniti, ker se mu zaradi pretrgane službe čas začasne podučiteljske službe v Solkanu ne šteje. Imenovani je vložil proti temu odloku pritožbo na c. kr. naučno ministerstvo, ki se je s svojo razsodbo pridružilo mnenju c. kr. dež. šol. sveta. Tovariš Bajt je bil prisiljen, če ni hotel trpeti krivice in škode, se obrniti s pritožbo do c. kr. upravnega sodišča, kar je tudi storil. Na zadnji instanci ga je zastopal učiteljski prijatelj, odvetnik gospod dr. Henrik Tuma, ki je srečno dognal, da njegov klient poleg dveh izgubljenih let suplenture na c. kr. deški vadnici v Gorici ne bo trpel še one škode, ki mu je žugala na povedani način. Gospodu dr. Tumi smo hvaležni za to pridobitev; zahvala gre pa tudi rekurentu, ki se ni utrudil na trnjevi poti rekurzov, po kateri hodi sedaj v eni sedaj v drugi zadevi, že šest let.

Sitno je učitelju, hoditi po takih potih, in lahko pride po nedolžnem v nemilost, kakor bi bil kos upornika ali kričača. Gotovo je, da moramo biti učitelji svojim šolskim oblastnijam pokorni, ako te ne ravnajo protizakonito in prezirljivo, ter smo dolžni opravljati dela svojega poklica skrbno, vestno, natančno in dobro. To je naša dolžnost in to tudi radi storimo, vedoč, da bo razdejano vsako kraljestvo, ki je samo zoper sebe. Dr-

žavnim šolskim oblastnijam smo hvaležni, da nas vodijo, nadzorujejo in tudi, kadar nas pravično kaznujejo. One nas varujejo stanu nevrednih učiteljev, ki bi bili na škodo ne samo šoli, ampak tudi našemu stanu. Če bi ne bilo tega, bi se lahko pripetilo, da bi padli na stopnjo občinskih obhodnikov, in učiteljski stan bi bil kakor nekdanj pribežališče ljudi, ki so jih drugod vrgli izpod strehe. Disciplina je potrebna in mora vladati. Varovati se nam je skrbno, da šolskih oblastnij brez resnične potrebe ne nadlegujemo z rekurzi. Delujoč po tem navodu vendar ne smemo zabiti drugega, ki se glasi: „Vigilantibus jura.“ Svoje pravice obdrži samo oni, ki jih čuva; drugi jih ni vreden in jih izgubi.

Učiteljstvo si dosedaj ni znalo pridobiti pravice, da bi imelo v c. kr. dež. šol. svetu svoje zastopnike. C. kr. dež. šolski svet ima opraviti večinoma z ljudskim šolstvom in ljudskim učiteljstvom, a učiteljstvo ljudskih šol vendar tam nima svojih zastopnikov, ker se nikoli ni za to brigalo, da bi jih dobilo. Po zakonu bi morala biti dež. učit. skupščina vsako šesto leto, a pri nas je preteklo že 12 let, da je ni bilo. Po zakonu bi morala biti v vsakem okraju okrajna učit. skupščina vsako leto, a v gradiščanskem okraju je ni bilo že več let; učiteljstvo se je sešlo samo zato, da je volilo svoja zastopnika v okr. šol. svet. Najnižje mesto za osebe javnih ljudskih šol je mesto začasnega učitelja, začasne učiteljice; vendar imamo po šolah tuintam suplente ali suplentinke. Po zakonu je na c. kr. deških vadnicah najnižje mesto za razrednika ali razrednico ono začasnega podučitelja ali začasne podučiteljice; vendar so tam, odkar pomnimo, razredniki in razrednice nastavljeni kot supлenti, oziroma supлentinje. Na to v škodo učiteljstvu zunaj zakona pridejano mesto bi smeli priti samo oni, ki za nekaj časa poučujejo v posameznih predmetih, n. pr. v petju, risanju ali telovadbi, ne da bi bili prebili izpit učiteljske zrelosti.

Žalibog, da je že v človeški slabosti in naravi, izkoriščati bližnjega, če ta pusti, da se ga izkorišča. Človek je tak, da rad spleza po hrbtu svojega bližnjega, da postavi svojo luč na višje mesto, nego zahteva zakon in dolžnost. Pri razsodbah je mero-dajna stara praksa, na katero so uradniki navezani, dokler upravno sodišče ne postavi na njeno mesto kaj boljšega. Ne zabimo tedaj, da imamo dolžnosti, a obenem pravico terjati, kar nam gre, in če je treba tudi potom upravnega sodišča. S tem se razjasnijo in utrde pravne razmere in poblaži pravni čut. Če se sami ne bomo brigali za svoje pravice, se šolske oblastnije tudi ne bodo. Len človek naj ne pričakuje, da pojdejo drugi v ogenj za njegove pravice.

Kam spravi človeka indolentnost in brezbriznost, nam kaže slučaj, ki se je prigodil pred dvema letoma na Goriškem. Neki učitelj je prosil za peto petletnico in dobil poleg te tudi šesto, do katere je imel, ne da bi vedel, zakonito pravico. Dobe se pa okrajni šolski sveti, ki niso vedno tako dobrohotni, kakor je bil oni za goriško okolico pri podelitvi nenaprošene šeste petletnice. Mestni šolski svet za Gorico je pustil dve učiteljici služiti brez prve petletnice 16, oziroma 12 let z izgovorom, da sta bili na šolah, kjer ni bilo za učiteljico sistemizovanih mest. Treba je bilo iti do upravnega sodišča, ki je razsodilo da se ima šteti za odmero petletnin ves čas službovanja, ker sta kot supлentinji imeli in vršili tako delo kakor druge redne in definitivne učiteljice. — Okrajni šolski svet gradiščanski je med letom premetil „ex officio“ definitivnega učitelja z družino, ker je v drugem kraju zbolel nadučitelj in dobil dopust do konca šolskega leta. Tu imamo nov slučaj premestitve „ex officio“ za pol leta brez kakršnekoli osebne krivde in brez povračila škode. Rabijo ga

drugod, zato so ga drugam poslali, ne da bi se na to ozirali, da se mu moti družinsko življenje ter napravlja škoda. Več podrobnih slučajev je bilo pred nekaterimi leti na Tolminskem. Vsi navedeni in omenjeni slučajji kažejo, da se ne smemo sami sebe zapustiti, ampak moramo skrbno čuvati svoje pravice. D.

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

Kako smo risali doslej? Učitelj je narisal obliko na tablo, učenci so jo prerisavali s svinčnikom tako dolgo, da je bila učiteljski podobna. Na višjih stopnjah so jih obdelovali s svinčnikom in radirko tako dolgo po več ur, da so ustrezale učiteljevemu okusu. Pisati pa smo se učili po diametralno nasprotni metodi. Nikdar še ni prišlo učitelju na misel, da bi napisal učencem črko, ki bi jo naj prerisavali in obdelovali tako dolgo, da bi bila učiteljski podobna, učitelj pa bi jo potem shranil in predložil inšpektorju kot sad njegovega truda in uspeh njegove metode. Nasprotno: ne na papirju, ampak v roki in volji je uspeh pouka. Otrok zna pisati in zapiše črko v enem trenutku; a naučil se je te spretnosti tako, da je črko ponavljal, dokler mu ni prešla popolnoma v roko. Če piše zdaj besedo, ne misli več na obliko črk; te posnema avtomatično.

Tako se godi tudi pri prostolehtnih vajah. Eno izmed navedenih oblik vadimo, dokler je roka ne zapiše avtomatično kakor črko. Kakor pa v prvem razredu v pisanju ne pridemo do zaželene spretnosti, ampak šele potem, ko smo se vadili več let, tudi tu v risanju ne moremo zahtevati, da bi se naučili dovršeno ene oblike, potem druge i. t. d., ampak vaje bomo uredili v koncentriških krogih; sicer bi bile dolgočasne in bi utrudile.

Materijal, ki ga rabimo, je za risbe v veliki obliki oglje in ovojen papir. Oglje, ki mora biti najboljše vrste, je najpripravnejše, ker je mehko in drči gladko po papirju, če ga držimo prav. Papir lahko obrišemo in porabimo za prihodnje vaje. Kadar pa hočemo risbo shraniti, izbrišemo oglje in prevlečemo sled z barvnikom ali svinčnikom.

Tudi prostolehtne vaje so snov za vse stopnje risarskega pouka.

Vaje naj bodo pripravne. Na spodnji stopnji so prav enostavne, le na višji stopnji smejo biti bolj sestavljene. Enostavne, pa različne oblike so manj težke, nego sestavine istih oblik v enem liku. Težak je dalje tudi začetek; ko je pa priučena ena oblika, je druga desetkrat lažja. S krivo črto začinjamo, ker je za te vaje mnogo bolj pripravna nego ravna in ker nudi otroku mnogo več prostosti pri gibanju nego ravna. In baš gibanje je, kar otroka zanima in veseli. Mir ga mori in ne ustreza njegovi naravi. Ravna črta pomeni nekaj trdnega, okamenega — živahnemu otroškemu duhu nasprotujočega. Končno ne more biti naš smoter, da bi otroka naučili delati ravne črte. Ravnih črt v naravi skoraj ni. Kjer se nahajajo pristne ravne črte, so na predmetih, ki jih rišemo navadno s črtalom in šestilom. V prostoročnem risanju pa izključujemo te pripomočke; dovoljeni so samo v porabnem risanju, v ornamentiki.

Proste vaje s čopičem.

S prostolehtnimi vajami izhajamo, dokler gre za predmete, ki jih lahko izražamo s črto. Kadar pa je treba ploskve predstavljati — in to je vedno pri risanju po predmetih —

tedaj se moramo posluževati izrazil, ki so pripravnejša za risanje ploskev, in to sta čopič in barva.

Ako bi prej risali s svinčnikom in med konture polagali barve, bi bili tam, kjer smo bili prej. V mislih imamo torej slikanje s čopičem brez kontur, zaznamovanih s svinčnikom. Da bi bilo to težje nego prejšnje postopanje, je predsodek, ki pade, kakor hitro začnemo s prvimi poizkusi, če snov prav izbiramo in pravilno in spretno ravnamo. To je praksa dokazala — da se pa tudi teoretično utemeljiti. Vse, kar rišemo, predstavljamo s ploskvami, torej z dvodimenzionalnimi tvori. Gotovo pa bomo lažje zadeli razmerja ploskve, ako rišemo kar ploskev, torej ako izpolnimo prostor z barvo in šele nazadnje napravimo konture. Če je med konturami prostor napolnjen z barvo, nam je pregled lažji in napake so očitne; ne pa tako, če imamo same konture. Barvana ploskev se dvigne od drugobarvnega papirja in nam pomaga najti napako, ki se tudi lahko popravi, dokler je še barva mokra. Dalje: Ako pogledamo predmet, ne vidimo najprej kontur, ampak le ploskev, ki je napolnjena z barvnim tonom. Iz tega je razvidno, da je kontura drugotna, ploskev prvotna; konturo najdemo šele, ko jo od ploskve abstrahiramo. Kadar rišemo s čopičem, izvršujemo to abstrakcijo polagoma in naravnim potom, zakaj najprej napravimo ploskev z barvo, potem jo šele omejimo.

Mislino si, da rišemo telo. Pri tej priliki moramo izvršiti naslednje abstrakcije:

1. Abstrahirati moramo tretjo dimenzijo popolnoma; lik je dvodimenzionalen, telo pa tridimenzionalno.
2. Na liku moramo abstrahirati konture in
3. abstrahirati moramo v teh konturah barvo in luč; brez njih ni predmetov.

(Dalje.)

Vestnik.

Svoji k svojim! Šolska vodstva in krajne šolske svete prosimo, da naročajo odslej vse šolske tiskovine v naši tiskarni (A. Klein). Da bo mogoče pravočasno ustreči vsem naročilom, prosimo, da se začno interesenti zglašati takoj, da ne bo zamud in nerednosti. Do danes še ni definitivno določeno, ali bodo že z novim šolskim letom uvedene nove šolske tiskovine. A to je vseeno: ostanejo li stare ali bodo uvedene nove, naša tiskarna bo naročnikom ustregla v vsakem primeru, treba je samo pravočasnih naročil. Ako odloči deželni šolski svet, da pridejo z novim šolskim letom v veljavo nove tiskovine, postrežemo naročnikom pravočasno z novimi tiskovinami, ako pa ostane s šolskim letom 1906/7 še pri dosedanjih šolskih tiskovinah, postreže naša tiskarna tudi s temi. Javljamo, da nam je mogoče glede šolskih tiskovin za sedaj ustreči samo šolskim vodstvom, oziroma krajnim šolskim svetom na Kranjskem. Ko se popolnoma uredimo in ustanovimo, bo nam mogoče ustrezati vsakemu naročilu, naj pride s Štajerskega ali s Primorskega. Ravnajmo se po geslu „Svoji k svojim!“

Kongresa srbskega učiteljstva meseca avgusta v Beogradu se udeleži kot zastopnik „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ tudi tovariš Milivoj Berberović, učiteljski voditelj srbske šole v Trstu.

Učiteljski dobrotniki. „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: tov. Janko Rudolf, nadučitelj in tov. Marija Bolè, učiteljica v Št. Vidu pri Vipavi, pristojbina izpraševalne komisije: **6 K 66 h**; učiteljstvo ljubljanske okolice ob priliki okrajne učiteljske konference zložilo v spomin na slovo g. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika Vilibalda Zupančiča **21 K 85 h**; učiteljstvo tržiškega sodnega okraja čisti dohodek koncerta v Radovljici, dne 7. julija **116 K 12 h**; tvrdka Fran Ksav. Souvan v Ljubljani, v smislu „gospodarskega programa“ za drugo četrtletje **45 K 24 h**; tov. Fran Bračič,

nadučitelj v Št. Vidu pri Planini, nabral ob priliki učiteljskega zborovanja v Kozjem, 10 K; trgovsko-obrtna registrovana zadruga v Gorici 200 K pokroviteljine. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati! — Koprski učiteljski so poslali 120 K prebitka koncerta, ki so ga priredili v Gorici. Na željo darovalcev se vpiše znesek na račun ustanovnine goriškega učiteljskega društva. Koncert se je završil sijajno. Udeležila se ga je skoro vsa goriška inteligencija. Vrlim prirediteljem vse priznanje!

Letnino za učiteljski konvikt sta plačala tov. Peter Repič, nadučitelj in tov. Viljelmína Repič, učiteljica na Uncu. Bog plati!

Imenovanje. Gosp. Josip Verbič, c. kr. vadniški učitelj, je imenovan za glavnega učitelja na c. kr. učiteljsko v Ljubljani. Iskreno nas veseli, da se je gosp. Verbič pospel od ljudsko-šolskega učitelja do srednješolskega profesorja, zato mu od sreča čestitamo.

Točnost v izplačevanju. Na ljubljanski realki so končali dne 30. aprila obrtno nadaljevalno šolo, kjer poučuje tudi več ljubljanskih tovarišev. Toda v naši slavni in hvaležni domovini, ki ji učiteljstvo od pamtiveka hlapčuje, tistim tovarišem, ki so do 30. aprila letos na ljubljanski realki krotili in učili rokodelčice, niso še do danes izplačali krvavo zaslužnih krajcarjev. Skoro že tri mesece čakajo na svoj zaslužek in prihajajo do prepričanja, da se turške razmere mnogo ne razlikujejo od naših. Radovedni smo, kdo je temu kriv. Radi bi se mu primerno zahvalili.

Schulverein in Šiška. Iz Šiške nam pišejo: Že s prihodnjim šolskim letom ustanovi to društvo v Šiški — „riba-fiš, miza-tiš-šolo“. No, s tem Germanija ne bo veliko pridobila in Slovenija ne veliko izgubila. Škoda le za denar, ki bi se bolje porabil na komarjevo nedeljo v Šiški! Pa kaj hočemo! To stoletje še ni glede vere toleratno, kako bo tolerantno glede jezikov in narodov!

V deželni šolski svet istrski so imenovani za prihodnjih šest let: Peter Marež, gimnazijski ravnatelj v Pulju, Ivan Bizjak, gimnazijski ravnatelj v Kopru, Viktor Bežek, ravnatelj moškega učiteljskega v Kopru, in Vincencij Zamlič, župnik v Voloski.

Puljska „Narodna Prosveta“ piše v zadnji številki jako simpatično o naši tiskarni. Pravi: „To je hvalevrijedan napredak i velik korak, kojim se može slovensko učiteljstvo zbilja podičiti.“

„Prosveta“, glasilo prijateljev srbske narodne prosvete, želi v zadnji številki našemu tiskovnemu društvu najlepšega uspeha in pravi, da je slovensko učiteljstvo, ki je po številu najmanjše med slovanskim učiteljstvom, lep zgled, kaj vzmore doseči sloga in vztrajnost.

Anonimne ovadbe. Kakor se vidi, so glede našega novega podjetja tudi anonimne ovadbe (recte denuncijanstva) začele igrati svojo primerno ulogo. Odkod izvirajo in kak namen imajo, nam ne kaže razpravljati danes. Vemo pa, da pride dan plačila!

Napadi v „Slovencu“, ki merijo na našo tiskarno, prihajajo iz učiteljskih krogov. Tako smo zvedeli iz zanesljivega vira. Ne obsojamo nikogar, ker se tisti, ki je provzročitelj takih napadov, obsoja sam. Kdor pljuje v lastno skledo, je vse prej kakor pameten človek. Preko vseh, takih in enakih izbruhov zaslepljenosti in strasti pa stopamo naprej do svojih smotrov! Sovraštvo nevoščljivcev in intrigantov nas le krepi in izpodbuja k še vztrajnejšemu delu!

Tovariš Grmek jemlje „Slovenca“ mirno spanje „Slovenec“ ga denuncira in se zaganja celo v njegovo ženo, da je naravnost ostudno. Ker je Grmek pošten in dostojen človek, mu krade čast in denuncira celo nad vse poštenega in mirnega nadzornika Zupančiča, ker vestno izpolnjuje svojo dolžnost in po nedolžnem ne preganja tovariša Grmeka in njegove žene. Zaradi znane sorške afere kliče na pomoč državno pravdnštvo in zahteva od njega, naj ugonobi zakonski par Grmek. Ker pa še ni avstrijska justica inkvizitor „Slovenčevih“ pismarjev, smo prepričani, da so vsi napadi in vsa denuncijanstva imenovanega lista samo udarci po vodi. Kolike simpatije uživa Grmek, je pokazala gasilska slavnost, ki jo je priredil zadnje nedelje v Sori. Prišle so v Soro nepregledne množice občinstva, dasi je

„Slovenec“ z najhujšim strupom pisal proti Grmeku in njegovi prireditvi. Slavnost se je izvršila dostojno in sijano, kar bodi tovarišu Grmeku v zadoščenje za brezbrojne ostudne napade katoliškega „Slovenca“.

Kočevski mandat. Odsek za volilno preosnovo je 12. julija sprejel nemški predlog, naj se da Kočevarjem na Kranjskem poseben mandat. To je gotovo velika krivica in protežiranje Nemcev, ali vsakdo, ki pazno zasleduje politične dogodke, je bil prepričan, da bo do tega prišlo Kočevarji so namreč že odnekaj posebni ljubljenci avstrijskih Nemcev, ki jih na vse načine podpirajo in imajo za nekake mučenike in pionirje nemštva „im Slavenlande“. — Odložili so pri tem glasovanju nemški klerikalci in krščanski socijalisti, ki sicer vedno naglašajo pravičnost, a se to pot niso mogli odtegniti vplivu svojih nemških tovarišev, najbolj iz strahu, da se ne bi proti njim začela zaradi tega strastna gonja. — Zastopnik socialistov, dr. Adler, je glasoval proti kočevskemu mandatu Njegovo postopanje v odseku za volilno reformo se od slovenske strani deloma krivično sodi. On je izjavil precej, ko se je jelo določevati število mandatov za posamezne dežele, da bo glasoval za vladni načrt, ki sicer ni popolnoma pravičen, ki pa je sad pogajanja s posameznimi strankami in torej najlažje sprejemljiv. Zato ni predlagal nobene izpembe, tudi tam ne, kjer se njegovi stranki godi krivica, in tudi glasoval zoper vse predloge, ki niso imeli za podlago kompromisa med strankami in če so bili tudi sicer pravični. Ker se ni dosegel kompromis zaradi zvišanja števila slovenskih mandatov na Štajerskem in Koroškem in radi kočevskega mandata, je glasoval dosledno zoper vse te predloge. Ko se je pa za kočevski mandat vseeno sprejel, je glasoval tudi on, naj se da zato Slovincem na Štajerskem še en mandat. Glasoval pa je tudi že poprej zoper predlog Italijanov, naj se napravi v Dalmaciji en laški mandat, in zoper nemškega, naj se ustanovi en nemški mandat v Galiciji. — To se nam je zdelo potrebno povedati o tej zadevi, da učiteljstvo zve resnico, ki je ne more zvedeti iz naših političnih listov. Seveda trdimo tudi mi, da se je zgodila Slovincem na Štajerskem in zlasti na Koroškem velika krivica. Tudi bi bilo mnogo več vredno, da bi se bil kot kompenzacija za kočevski mandat dobil en mandat na Koroškem, kar bi se bilo gotovo dalo doseči.

Letošnji zrelostni izpiti so na c. kr. učiteljsko v Kopru pod predsedstvom c. kr. deželnega šolskega nadzornika Frana Matejčiča trajali od 27. junija do 7. julija. Izpit je delalo 48 rednih kandidatov, in sicer 27 Slovencev, 3 Hrvatje in 18 Lahov. 2 Laha sta prebila izpit z odliko, 25 Slovencev in 13 Lahov je dobilo izpričevalo zrelosti, 2 Slovenca in 1 Lah imajo ponavljalni izpit, 1 Hrvat in 2 Laha pa so reprobirani za eno leto. Izpitu se je tudi prijavilo 6 privatistov, in sicer 3 Slovenci in 3 Lahi. Od teh je prebil izpit samo 1 Lah, 1 Slovenec je dobil ponavljalni izpit, ostali pa so med izpitom odstopili. Izpričevalo zrelosti so dobili sledeči Slovenci: Baša Anton iz Bitinj (Kranjsko), Borštnik Srečko iz Dolj (Kranjsko), Črne Blaž iz Tomaja, Čok Jožef iz Lonjera, Faganeli Anton iz Mirna, Ivančič Adalbert iz Kobarida, Koršič Vladimir iz Gorice, Lavrenčič Alojzij iz Kamnja, Lomšek Anton iz Cerkelj (Kranjsko), Mikuš Matevž iz Črnega vrha (Kranjsko), Močnik Jožef iz Bukove, Mravljak Dragotin iz Vuzenice (Štajersko), Nemic Peter iz Bilj, Pahor Jožef iz Sežane, Podgornik Filip iz Gorenje Tribuše, Reja Rudolf iz Gorice, Rustja Jožef iz Orehka, Stebulj Adalbert iz Trsta, Šubic Alojzij iz Bovca, Toroš Pavel iz Medane, Vrčon Miloš iz Dobravelj in Vertovec Ciril iz Doline.

Tovariš B. Andolšek, poverjenik „Slovenske Šolske Matice“ za litijski okraj, nas prosi, naj prijavimo te-le vrstice: Naša „Slovenska Šolska Matica“, ki se tako lepo razvija in ki že zdaj prinaša jako zanimive, duhu časa primerne, aktualne članke — bodi naše zavetje, bodi naš ponos! Skrb učiteljstva je, da ji pomore do njene popolnosti. — Dne 27. junija ob priliki uradne okrajne učiteljske skupščine za litijski okraj v Zatičini ni prijavila svojega pristopa niti polovica šol — in noben član učiteljstva. Apeliram še enkrat na razsodnost cenjenih tovarišic in tovarišev, da preskrbe pri kraju šol. svetih tozadevne zneske, da postanejo vsaj vse šole našega okraja člani „Slovenske Šolske Matice“. Hkrati pa pričakujem, da pristopi še nekaj tovarišev in tovarišic, zlasti pa oni, ki ste bili že lansko leto člani. —

Ker sem po pravilih že odposlal prejeti denar blagajniku g. gimn. ravnatelju Andreju Senekoviču, prosim, da pošljejo novi člani letnico naravnost prej imenovanemu g. blagajniku.

Iz Radovljice nam poročajo: V veliki novi, krasni dvorani g. Kunstlja v Radovljici nam je napravilo vrlo učiteljstvo tržiškega sodnega okraja pod vodstvom tovariša K. Mahkote v soboto dne 7. t. m. zvečer koncert v prid „Učiteljskemu konviktu“ v Ljubljani. Na vzporedju je bilo 8 točk, kakor dvoročno igranje na klavirju, gosli s spremljevanjem klavirja, mešani zbori, moški zbor, četverospjev in solo-petje. Vse točke vzporedja so se vršile gladko in dovršno, s pravim umetniškim čuvstvom. Vse točke izbranega vzporedja so bile od precej številnega občinstva pohvaljene z burnim ploskanjem, nekatere točke so se morale na burno zahtevanje občinstva ponavljati. Prav posebno je občinstvu ugajala zaradi melodiječnosti in finega prednašanja Juvančeva pesem „Planinarica“ in izvrstno solo-petje tovariša K. Mahkote. Le-ta tovariš je bil tega večera s svojim prijetnim glasom izredno razpoložen. Prav posebno je ugajal tudi znani učiteljski kvartet, ki je umel prednašati vsako svojo pesem res z umetniško dovršenostjo. Da je bil tiskani vzpored precej obširen, je nehala koncertovanje dragih nam tovarišev in tovarišic šele z njihovim odhodom v Tržič okrog 1. ure zjutraj; zakaj po dovršenem vzporedju na odru so bile mahoma postavljene v dvorani mize s stoli, kjer se je vrstila pesem za pesmijo, vsaka hrupno aplavdirana. Bil je prav umetniško zabaven večer. Le žal, da so morali mili nam tovariši in tovarišice tako rano odditi zaradi svojega nastopa drugega dne v Kranju. Veselo je bilo opazovati, kako je navzoče občinstvo pri slovesu pevcev in pevk burno zahtevalo, da naj se mu zapoje še enkrat pesem „Planinarica“. Koncert je posetila skoraj vsa radovljiška inteligenca, posebno v obilnem številu gg. uradniki s svojimi damami. Videli smo n. pr. g. c. kr. okrajnega glavarja Ot. pl. Detelo, g. sodnega svetnika Ferka, g. pristava Nagodeto itd., opazili smo iskrenega prijatelja učiteljstva, g. župana dr. Vilfana itd. Prišlo je tudi nekaj prijateljev učiteljstva iz okolice, le žal, da ne v obilnem številu. Kriva temu je morda okolščina, da se niso vabila h koncertu razpošiljala v obilnejšem številu, da ni bilo prej brati v kakem slovenskem učiteljstvu naklonjenem listu o nameravanem koncertu in da se ni malo bolj agitiralo za koncert; zakaj dva ali tri dni pred koncertom razpošiljati iz daljnega kraja vabila, in že tale nekaterim osebam, je po našem mnenju vendarle prepozno. Uspeh koncerta je bil vendar imeniten v moralnem in denarnem oziru, pokazal je namreč, kaj zmore slovensko napredno učiteljstvo s svojim složnim delom, ki je donesel prepotrebno „Učiteljskemu konviktu“ zopet okrog 120 K čistega dobička. Le nekaj nas je pri tem zabavnem večeru motilo. Opazili smo namreč, da se je veliko število tovarišev in tovarišic iz daljne in bližnje okolice odlikovalo s svojo — odsotnostjo; no, pa v prihodnje bo najbrže bolje. Vam pa, predragi tovariši in cenjene tovarišice tržiškega sodnega okraja, lepa hvala za prekrasni večer!

Razgled po šolskem svetu.

— **Šolstvo na Dunaju.** V dunajskem okraju Semmeringu nameravajo s prihodnjim šolskim letom uvesti na nekaterih šolah poldnevni pouk, ker je premalo šolskih poslopij. Za šole dunajski klerikalni mogotci nimajo denarja, pač pa za razne drage bankete in bratovščine.

— **Boj proti analfabetizmu s pomočjo zasebnega poučevanja.** Pod tem naslovom je izdal poljski odbor „Towarzystwa Szkoly Ludowej“ v Galiciji razglas, v katerem popisuje žalostne prosvetne razmere v Galiciji ter pozivlje poljsko občinstvo, da z zasebnim poučevanjem odstrani analfabetizem iz dežele. V pozivu se trdi, da je od 3.000.436 Poljakov v Avstriji 1.181.726 odrastlih analfabetov; 375.899 jih pa zna samo čitati. Velikanski odstotek od te številke pripada na Galicijo, ki ima sama 1.158.282 poljskih analfabetov med 2.789.788 poljskimi prebivalci. V Galiciji je 900 občin brez šole; 104.000 otrok zaradi nedostatka šol ne hodi v šolo. Zato se v pozivu svetuje, da „vsak, ki zna čitati in pisati, nauči enega analfabeta pisati in brati — da tako sčasoma izgine ta sramota poljskega naroda.“

— **Število poljskih ljudskih šol v Šleziji.** V Šleziji je 505 javnih ljudskih šol; od teh je 233 nemških, 128 čeških

in 142 poljskih; 24 nemško-čeških in 28 nemško-poljskih. Te šole je obiskovalo preteklo šolsko leto 118.742 otrok. V Šleziji biva 220.371 Poljakov, 146.360 Čehov in 296.570 Nemcev, Nemci imajo 233 ljudskih šol, Poljaki pa samo 142. Dvojna mera!

Listnica uredništva.

V Istro. Priobčimo prihodnjič v celoti. Pozdrav! — Zaradi tesnega prostora smo morali več spisov odložiti do prihodnjič. Pride vse na vrsto!

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 390.

Štajersko.

Na novo ustanovljeni dvorazredni ljudski šoli v Volčjivasi je z začetkom bodočega šolskega leta 16. septembra namestiti nadučiteljsko in učiteljsko službo s plačilom po II. krajnem razredu stalno, učiteljsko službo oziroma tudi začasno. Nadučitelju se tudi prepusti v porabo ena mala njiva, učitelju pa ena soba v šolskem poslopiju brezplačno.

Obeh deželnih jezikov popolnoma zmožni prosilci oziroma prosilke naj vložijo svoje pravilno opremljene prošnje do 5. avgusta t. l. pri krajnem šolskem svetu v Volčjivasi pošta Križevci.

Okrajni šolski svet v Ljutomeru, dne 7. julija 1906.

Št. 1680.

Primorsko.

Podpisani c. kr. okrajni šolski svet razpisuje v definitivno, odnosno provizorično nameščenje te-le službe:

1. Mesto učitelja-voditelja III. plačne vrste na enorazrednicah: Branica, Gabrovica, Kobljeglava, Škoflje in Štjak.
2. Mesto učitelja v Sežani za ekspozituro in Orleku pri Sežani.
3. Mesto učiteljice na trirazrednici v Lokvi.

Prosilci, oziroma prosilke naj vložijo svoje pravilno opremljene prošnje predpisanim potem na c. kr. okrajni šolski svet v roku 14 dni od dneva razglasitve v „Osservatore Triestino“.

Dohodki so ustanovljeni z zakonom od 14. januarja 1906, dež. zak. in uk. št. 10.

C. kr. okrajni šolski svet, Sežana, 9. julija 1906.

Št. 1748.

V šolskem okraju goriške okolice se razpisuje v stalno ali začasno nameščenje:

1. Mesto nadučitelja na trirazrednici v Rihembergu in na dvorazrednicah v Sovodnjah in Ligu.
2. Mesto učitelja-voditelja na enorazrednicah v Batah, Dol. Branici, Gaberjah na Vipavskem, na Gradišču, v Lomu, Lokoveu, Lokvah, pri Muraveih, v Ravnéh, Vedrijanu, Višnjeviku in pri Voglarjih;
3. mesto potovalnega učitelja za Banjšice-Vrh, Podlako-Dol., Lakovec in Srednje-Kambreško.
4. Mesto učitelja na štirirazrednicah v Dornbergu in Podgori ter na trirazrednicah v Ajdovščini, Mirnu in Vrtojbi.
5. Mesto učiteljice na štirirazrednici v Solkanu, na trirazrednici v Ajdovščini in na dvorazrednicah v Št. Ferjanu, Ligu, Prvačini, Ročinju in Šmarjah.

S temi službami spojeni prejemki so določeni v postavi z dne 14. januarja 1906, dež. zak. št. 10. Potovalni učitelj za Banjšice-Vrh dobiva potnino letnih 300 K, druga dva potnino letnih 260 K.

Prosilci in prosilke za katero teh mest naj vložijo z vsemi spričevali, imenovalnimi dekreti in z dekreti o podeljenih petletinah opremljene prošnje najpozneje do vštete dne 4. avgusta t. l. uradnim potem pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.

Prepozno došle ali v gornjem roku nepopolno opremljene prošnje se ne bodo vpoštevale.

C. kr. okrajni šolski svet v Gorici, dne 16. julija 1906.

Ne zabite
„Učiteljskega
konvikta!“

Zahvala!

Velečastitemu g. Zmazeku Francu, župniku pri Sv. Benediktu v Slov. gor., in blagorodnemu g. Lončarecu Marku, trgovcu v Ptujju, izreka za njiju uspešno in trudoljubivo delovanje v svrhu saniranja nevzdržnih šolskih razmer deške in deklishe ljudske šole v Ptujjski okolici najiskrenejšo zahvalo!

Ptujjska okolica dne 16. julija 1906.

Ivan Kaukler,
šolski voditelj.

Iz „Učiteljskega tiskovnega društva.“

Učiteljsko tiskovno društvo je začelo poslovati. Zato vljudno vabimo slovensko učiteljstvo in vsa učiteljska društva, da naj se blagovolijo prav marljivo v mnogobrojnem številu zglašati za deleže. Deleži so po 100 K in se plačujejo takoj ali pa v 10 nepretrganih mesečnih obrokih po 10 K.

Učiteljsko tiskovno društvo je pristopilo k „Zadružni Zvezi“ v Celju in njeni organi bodo pregledovali in revidirali delo našega društva.

Denar je pošiljati samo na naslov „Učiteljsko tiskovno društvo“ v Ljubljani.

Za upravni odbor:

Karel Wider,
predsednikov namestnik.

L. Jelenc,
predsednik.

Ravnokar izšlo!

Državni zakon o ljudskih šolah

z najvažnejšimi

izvršitvenimi predpisi

vštevši

dokončni šolski in učni red za občje ljudske šole in za meščanske šole.

S primerjalnimi opomnjami za praktično šolsko službo in s stvarnim kazalom.

Izdano po naročilu c. kr. ministrstva za bogočastje in nauk.

Cena 80 h.

Dobiva se pri

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg,
knjigotržnica v Ljubljani.

S kakšnimi težavami sem se moral boriti.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje)

Zato je pa bila v Krškem velika nemška „glorija“, ko se je bilo l. 1877. šolsko poslopje slovesno blagoslovilo o priliki, ko se je z otvoritvijo 4. razreda preselila v novo lepo zgradbo najprvo ljudska šola. Došel je bil z

Dunaja minister Stremeyr, ki je pa poudarjal, da se na nemški šoli otroci ne bodo materinščine odvadili*), češ, da se bode tudi slovenščina**) gojila. S tem je hotel morebiti Slovence potolažiti, ker je bila šola vendar za Krško mesto in Krški okraj preveč nemška. (Slovinci v okrajnem šolskem svetu Krškem, ki so bili sicer v večini, pa vendar niso nemškemu značaju šole nasprotovali, čeravno bi bili kot zastopniki staršev in davkoplačevalcev slovenskih v to opravičeni). Došli so bili tudi deželni predsednik Widmann, deželni glavar Kaltenecker, filharmonično društvo itd. Bilo je za slovensko (pa nezavedno slovensko, torej še nekoliko nemčursko) mesto skoro preveč nemške gospode, ki je takrat imela v svojem ozidju veliko nemških govorov, nemških napitnic in veliko nemškega petja in pitja. Mene pa takrat še ni bilo v Krškem. Došel sem bil v ta kraj šele septembra 1878, ko se je bila meščanska šola otvorila. Zakaj sem prosil za to službo in zakaj so jo meni dali? Hotel sem izkoristiti izpričevalo, ki sem ga imel že sedem let. Mislil sem si tudi, da bi utegnil službo Nemeč ali nemčur dobiti, ker sem vedel, da ne bo zanjo veliko slovenskih prosilcev. Tudi sem si mislil: Ker sem bil prvi učitelj na Kranjskem, ki je napravil izpit***) za meščanske šole mi tudi pristojna prvo mesto na meščanski šoli, četudi je ta nemška. Vsaj so starši, otroci Slovinci, in davkoplačevalci, ki jo bodo vzdrževali, tudi. Službe na meščanski šoli oddajati je imel pravico pa takrat takoimenovani pomnoženi c. kr. okrajni šolski svet. V njem pa so sedeli Slovinci: poslanec Pfeifer, + advokat dr. Koceli, nadučitelj Lunder (takrat v Radečah), nadučitelj Gasperin v Krškem, + dekan Poljak (Leskovce), kmetska župana + Zajec. (Bistrica pri Mokronogu), + Šribar na Raki, veleposestnik + Hribar na Jesenicah. Ta večina je za mene glasovala. Z mano pa ni bila zadovoljna manjšina: okrajni glavar + Schönwetter, + nadzornik prof. Wurner, + mokriški grof Auersperg in žalibog + Martin Hočevar tudi ne. Vesel sem nekoliko bil tega imenovanja, pa ne preveč; zakaj težko mi je bilo zapustiti Ljutomerčane in dobro ljutomersko službo. Težko je bilo meni Slovincu nastopiti službo na nemški šoli — za slovenske otroke. Težko tudi zaraditega, ker sem bil le kot učitelj stalno imenovan, ravnateljsko mesto mi je bilo pa le začasno poverjeno, kakor že rečeno. Dobro sem vedel, da bo s šolo velik križ. Vprašal sem se vedno: Kje vzeti dečke za meščansko šolo, kojih še ljudska šola nima dosti? Kje dobiti zlasti za nemško šolo sposobne otroke? Moje slutnje so bile opravičene! Za 1. razred sva bila sicer dva učitelja imenovana, toda oba sva dobila prvi šolski dan le 12, reci dvanajst učencev.

Največ upanja sem stavil na Štajerce, osobito na Rajhenburg, kjer je bila že takrat četverorazrednica in kjer je služboval ranjki Jamšek, nadučitelj in šolski nadzornik, zlata duša slovenska. Ta me je v resnici izpodbujal, tolažil in pošiljal učence, najboljše učence iz svoje šole. Teh sem pa tudi v resnici potreboval, ker je bilo pri otvoritvi maščanske šole v prvi razred vstopilo le 12 učencev, za katero malo število sva bila kar dva učitelja nastavljeni. (Moj tovariš Vinc. Vidmar éigar životopis sem priobčil l. 1903. v poročilu meščanske šole in že prej v „Letopisu“ Slov. Matice, je umrl že čez leto dni). Ko se je l. oktobra 1878. šola otvorila, je okrajni glavar Schönwetter, hud „nemški ustavoverec“ (zdaj bi rekli „nemški liberalce“), pozdravil — seveda nemško — teh 12 nemščine slabo zmožnih fantov, ki sem jih jaz tudi po nemško sprejel, poprosivši podpore šolskih gosposk. Ali ta podpora je bila slaba! Nadzornik profesor Wurner mene ni bil vesel, okrajni glavar Schönwetter tudi ne. To je pokazal kmalu, in sicer pri priliki, ko sem prosil prve kvinkvenije. Te mi že na Štajerskem deželni šolski svet ni hotel dovoliti, a odbiti tudi ne. Zakaj ne? Tega ni hotel povedati. Mislil si pa, da ni bil zadovoljen z mojim narodnim nastopom, ko sem vedno slovensko pisaril, knjige, časopise; ko smo učitelji vedno zborovali in vedno zabavljali zoper nemškutarje. Ko sem došel v Krško, sem zaprosil za prvo kvinkvenijo, katere sem bil silno potreben. in do katere sem imel zakonito pravico. Materijalno se mi namreč ni dobro godilo. Ker ni bilo reci — procitete še med Kranjsko in Štajersko deželo, sem moral na novo vplačati 10% v pokojninski fond, dasi sem bil že na Štajerskem v to zalogo vplačal vse. C. kr. okrajni šolski svet, ki je bil naroden, mi je bil sicer dovolil l. kvinkvenijo, toda glavar mi je ni hotel nakazati. Ko sem ga naprosil, mi je odgovoril: Wenn es Ihnen nicht recht ist, geben Sie mich in den „Slovenski Narod“. To sem bil tudi storil in še povrh zatožil oholega šefa pri ravnokar na Kranjsko došlem deželnemu predsedniku Winklerju.

(Dalje.)

*) Če bi bili nemški učitelji nastavljeni, kakor so šolske gosposke s Hočevarjem vred hoteli imeti, bi se bili slovenski učenci gotovo svojemu materinskemu jeziku odvadili.

**) Za gojitev slovenščine se živa duša ni brigala; to sem moral sam na lastno odgovornost storiti.

***) Oprostite to samohvalo.